

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан фізико-математичного
факультету

 Каленик М.В.

« 03 » Вересень 2020 року

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва напряму підготовки)
спеціальність 051 Економіка
(шифр і назва спеціальності (тей))
спеціалізація Економіка
(назва спеціалізації)
освітня-програма/програми Економіка
ступінь вищої освіти магістр
(назва)
мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією фізико-математичного
факультету

« 03 » Вересень 2020 р.

Голова

Одінцова О.О. к.фіз.-мат.наук, доц.
(ПІБ, науковий ступінь, вч. звання)

Вимоги до атестації здобувачів другого рівня вищої освіти (ступінь вищої освіти магістр) зі спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Кудріна О.Ю., д.е.н., професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Укладачі:

Самодай В.П. гарант програми, к.е.н., доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Кудріна О.Ю. завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування, д.е.н., професор

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПІДСУМКОВУ АТЕСТАЦІЮ ВИПУСКНИКІВ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	6
1.1. Вимоги до підсумкової атестації випускників у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.....	6
1.2. Вимоги до порядку створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.....	7
1.3. Вимоги до оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.....	10
2. КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ, ЙОГО МЕТА І ЗАВДАННЯ.....	12
3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ.....	13
ОК 4. Бізнес планування.....	13
ОК 5. Управління конкурентоспроможністю підприємства.....	15
ОК 6. Інноваційний розвиток бізнесу.....	19
ОК 7. Облік та оподаткування.....	23
ОК 8. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства.....	25
ОК 9. Безпека бізнесу.....	26
ОК 10. Стратегія підприємства.....	30
ОК 11. Стратегічний аналіз.....	32
ОК 12. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану компанії.....	35
4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ.....	39

ВСТУП

Комплексний кваліфікаційний екзамен за фахом є формою підсумкової атестації, якості підготовки випускників і рівня їх відповідності вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики за спеціальністю 051 Економіка, освітнього рівня магістр. Метою комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом є виявлення та оцінка рівня теоретичних знань здобувачів вищої освіти та їх практичних навичок, отриманих після вивчення дисциплін за напрямом підготовки.

Комплексний кваліфікаційний екзамен за фахом визначає рівень засвоєння магістрами матеріалів фахових дисциплін, вміння самостійно аналізувати практичні управлінські ситуації, активно використовувати набуті знання у своїй професійно-суспільній діяльності.

Відповідно до навчального плану підготовки фахівців за напрямом 051 Економіка здійснюється державна атестація рівня фахової підготовки для присвоєння їм освітнього рівня магістр. Державна атестація передбачає використання такого методу комплексної діагностики як складання комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом і є обов'язковою для всіх здобувачів вищої освіти, що успішно виконали навчальний план. Після проведення державної атестації та при умові позитивного результату здобувачам вищої освіти присвоюється кваліфікація магістр економіки, економіст, професіонал з управління розвитком бізнесу 05 Соціальні та поведінкові науки і видаються дипломи державного зразка.

Цілі державного екзамену зумовлюють його функції, головною з яких є контроль та оцінка рівня знань з дисциплін, отриманих студентом протягом навчання. Реалізація цієї функції передбачає перевірку методологічних та теоретичних принципів, проблем і положень фахових дисциплін, а також вміння їх використовувати в професійній діяльності. Особливу увагу необхідно приділяти виявленню знань та вмінь майбутнього фахівця організувати ефективну діяльність суб'єктів економічної діяльності у сучасних політико-

економічних умовах. Важливе значення має функція виявлення навичок вирішення практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій.

Комплексний кваліфікаційний екзамен проводиться після завершення 3-го семестру у відповідності з графіком навчального процесу. Умовою допуску до фахового екзамену є виконання студентом навчального плану та складання усіх іспитів і заліків. Екзаменаційний білет включає три завдання: два теоретичних запитання із циклу професійної підготовки; третє завдання являє собою тестування із чотирьох тестів на виявлення конкретних фахових умінь студента.

На комплексному кваліфікаційному екзамені здобувачі вищої освіти мають продемонструвати виклад теоретичних положень за запропонованими питаннями екзаменаційного білету у супроводі прикладів, що свідчитиме про вміння застосовувати на практиці набуті знання. На іспиті випускники також повинні виконати тестові завдання, що містяться в екзаменаційних білетах, задля виявлення рівня методичних умінь, визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою.

1. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПІДСУМКОВУ АТЕСТАЦІЮ ВИПУСКНИКІВ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

1.1. Вимоги до підсумкової атестації випускників у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка

Положення про підсумкову атестацію випускників Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка затверджено наказом № 280 від 27.05.2019., розглянуто і схвалено на засіданні вченої ради СумДПУ імені А. С. Макаренка, протокол № 10 від 27.05.2019 р.

Підсумкова атестація випускників відбувається шляхом складання кваліфікаційного екзамену за фахом та захисту кваліфікаційної роботи відповідно до освітньої програми на відкритому засіданні екзаменаційної комісії.

Здобувачу вищої освіти, який захистив кваліфікаційну роботу, склав підсумкові кваліфікаційні іспити відповідно до вимог освітньої програми підготовки, рішенням екзаменаційної комісії присуджується відповідний ступінь вищої освіти та присвоюється відповідна кваліфікацію, а також видається документ про вищу освіту.

Здобувач вищої освіти, який отримав відмінні підсумкові оцінки (90÷100 балів) не менше як з 75 відсотків компонентів освітньої програми, а з 25% – оцінки не нижчі, ніж 74÷89 балів, має відповідну рекомендацію випускової кафедри та склав підсумкову атестацію на відмінно, видається документ про вищу освіту з відзнакою.

Здобувач вищої освіти, який при складанні кваліфікаційного екзамену за фахом отримав незадовільну оцінку (менше 60 балів) відраховується із університету за невиконання навчального плану.

Здобувач вищої освіти, який не склав кваліфікаційного екзамену за фахом, допускається до повторного складання кваліфікаційного екзамену за фахом протягом трьох років після закінчення університету.

Перелік дисциплін, що виносяться на підсумкову атестацію, для осіб, які не склали кваліфікаційні іспити, визначається освітньою програмою та навчальним планом, що діяли у рік закінчення здобувачем вищої освіти теоретичного навчання.

Діяльність екзаменаційної комісії регламентується «Положенням про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка».

Порядок проведення контрольних заходів визначаються відповідно до Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській

кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка».

1.2. Вимоги до порядку створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка

Вимоги до порядку створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка затверджено наказом № 115 від 24.02.2015, розглянуто і схвалено на засіданні вченої ради СумДПУ імені А. С. Макаренка, протокол № 7 від 23.02.2015 р.

Атестація здобувачів вищої освіти – магістрів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка здійснюється відповідно до законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», Постанови Кабінету міністрів України «про затвердження національної рамки кваліфікацій», галузевих стандартів освіти, інших нормативних актів України з питань освіти. Атестація здійснюється відкрито і гласно. Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на атестації, можуть вільно здійснювати аудіо- та/або відео фіксацію процесу атестації.

Атестація випускників за освітнім рівнем «магістр» здійснюється екзаменаційною комісією після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім рівнем з метою встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогами стандартів вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти за спеціальністю.

Атестація здійснюється на підставі оцінки загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей (знання, вміння, комунікація, автономність та відповідальність, інтегральна компетентність) випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійними програмами підготовки фахівців за спеціальністю.

Порядок комплектування екзаменаційної комісії.

Обов'язки голови, членів та секретаря екзаменаційної комісії

Екзаменаційна комісія створюється як єдина для денної та заочної форм навчання з кожної спеціальності всіх освітніх рівнів у складі голови та членів комісії. Залежно від кількості випускників можливе створення декількох

екзаменаційних комісій з однієї спеціальності або однієї екзаменаційної комісії для кількох споріднених спеціальностей у межах відповідної галузі знань, як правило, на одному факультеті, в інституті.

Головою екзаменаційної комісії призначається фахівець у відповідній галузі або провідний науковець відповідного напрямку наукової діяльності. Головою комісії може призначатися науково-педагогічний працівник зі спеціальності, який не є працівником університету. Кандидатура голови комісії подається керівником інституту (факультету) за погодженням завідувача випускової кафедри. Одна й та сама особа може бути головою екзаменаційної комісії не більше трьох років поспіль. Голів та членів екзаменаційної комісії затверджує ректор.

Засідання екзаменаційної комісії оформлюються протоколами. У протоколах відображається оцінка, отримана здобувачем вищої освіти під час державної атестації, рішення комісії про присвоєння здобувачу вищої освіти ступеня, кваліфікації за відповідною спеціальністю, а також інформація про видання йому диплома (диплома з відзнакою).

Організація і порядок роботи екзаменаційної комісії

Екзаменаційні комісії працюють у терміни, визначені графіком навчального процесу на поточний навчальний рік, що розробляється на основі навчальних планів спеціальностей, затверджується ректором (проректором з навчальної роботи) і доводиться до випускових кафедр до початку навчального року.

Державний іспит проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участі не менше половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії.

Державний іспит (усний), як правило проводиться в такій послідовності:

- підготовка відповіді на запитання білету (до 40 хв.);
- відповідь студента (до 10 хв.);
- відповіді на запитання комісії (10 хв.).

Рішення екзаменаційної комісії про оцінку результатів складання державних іспитів, а також про видання випускниками дипломів (дипломів з відзнакою) про закінчення вищого навчального закладу, отримання певного ступеня та здобуття певної кваліфікації приймається на закритому засіданні екзаменаційної комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. При однаковій кількості голосів голова комісії має вирішальний голос. Оцінки виставляє кожен член комісії, а голова підсумовує їх результати по кожному студенту. За теоретичну і

практичну частину іспиту виставляється одна оцінка.

Здобувачі вищої освіти, які успішно склали державні іспити відповідно до освітньо-професійної програми підготовки, рішенням екзаменаційної комісії присвоюється відповідний ступінь, кваліфікація. На підставі цих рішень в університеті видається наказ про випуск, у якому зазначається відповідний ступінь вищої освіти, кваліфікація, протокол державної комісії.

Підведення підсумків роботи екзаменаційної комісії

За підсумками діяльності екзаменаційної комісії голова екзаменаційної комісії складає звіт, який затверджується на її заключному засіданні. У звіті відображаються рівень підготовки фахівців з напрямку підготовки (спеціальності) і характеристика знань, умінь та компетентностей випускників, якість виконання проектів (робіт), актуальність їх тематики та відповідність сучасному стану науки, техніки, виробництва. Вказуються недоліки, допущені у підготовці фахівців, зауваження щодо забезпечення організації роботи екзаменаційної комісії тощо.

Розгляд апеляцій

У випадку незгоди з оцінкою випускник має право подати апеляцію. Апеляція на ім'я ректора університету подається ректору або проректору з науково-педагогічної (навчально-виховної) роботи. Апеляція подається в день проведення державного іспиту або захисту дипломного проекту (дипломної роботи) з обов'язковим повідомленням декана факультету (директора інституту).

У випадку надходження апеляції розпорядженням ректора створюється комісія для розгляду апеляцій. Комісія розглядає апеляції випускників з приводу порушення процедури проведення державного іспиту або захисту дипломного проекту (дипломної роботи), що могло негативно вплинути на оцінку екзаменаційної комісії.

Комісія не розглядає питання змісту і структури білетів (комплексних кваліфікаційних завдань), а також не розглядає порушень правил з проведення державного іспиту або захисту дипломного проекту (дипломної роботи) випускником.

Апеляція розглядається протягом трьох календарних днів після її подачі.

У випадку встановлення комісією порушення процедури проведення атестації, яке вплинуло на результати оцінювання, комісія пропонує ректору університету скасувати відповідне рішення екзаменаційної комісії і провести

повторне її засідання в присутності представників комісії з розгляду апеляцій.

1.3. Вимоги до оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка

Положення Про оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу затверджено наказом СумДПУ імені А. С. Макаренка № 35 від 24.02.2015, розглянуто і схвалено на засіданні вченої ради СумДПУ імені А. С. Макаренка, протокол № 7 від 23.02.2015 р.

Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) організації освітнього процесу – система трансферу й накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується в кредитах ЄКТС.

Предметом оцінювання знань здобувачів вищої освіти із конкретної навчальної дисципліни є рівень оволодіння знаннями, вміннями та навичками, передбаченими навчальною програмою.

Державна атестація здобувачів вищої освіти здійснюється екзаменаційною комісією після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім рівнем з метою встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти за спеціальністю.

Державна атестація здобувачів вищої освіти відбувається шляхом складання комплексного екзамену за фахом відповідно до освітньо-професійної програми на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менше половини членів комісії при обов'язковій присутності голови комісії.

Підсумкова оцінка комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом визначається сумарно за виконання всіх екзаменаційних завдань з комплексного екзамену за фахом. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань не є підставою для виставлення незадовільної оцінки за державний іспит у цілому.

Якщо відповідь здобувача вищої освіти на комплексному екзамені за фахом не відповідає вимогам рівня атестації, екзаменаційна комісія ухвалює рішення про те, що здобувач вищої освіти не склав атестацію і в протоколі засідання екзаменаційної комісії йому проставляється оцінка «незадовільно»

(0-59 балів).

У випадку, якщо здобувач вищої освіти не з'явився на засідання екзаменаційної комісії для складання іспитів у протоколі зазначається, що він є не атестованим у зв'язку з відсутністю на засіданні. Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на засідання екзаменаційної комісії з поважної причини, що підтверджується відповідними документами, йому може бути призначена інша дата складання іспиту час роботи екзаменаційної комісії.

Здобувач вищої освіти, який отримав незадовільну оцінку при складанні комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом відраховується з університету. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

Здобувачі вищої освіти, які не склали комплексний екзамен за фахом у зв'язку із відсутністю без поважних причин або отримання незадовільної оцінки мають право на повторну (з наступного навчального року) державну атестацію протягом трьох років після відрахування з університету (у період роботи екзаменаційної комісії з відповідної спеціальності). Перелік державних іспитів визначається навчальним планом, за яким навчався відрахований здобувачі вищої освіти. Повторно складаються тільки ті державні іспити, з яких отримана незадовільна оцінка.

2. КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ, ЙОГО МЕТА І ЗАВДАННЯ

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом розроблена науково-педагогічними працівниками кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту», Стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, «Порядку організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у СумДПУ імені А.С. Макаренка» (від 25.05.2020).

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає рівню Національної рамки кваліфікацій та циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти і передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності.

Визначення фактичної відповідності підготовки здобувачів вищої освіти вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики та атестація випускників відбувається у формі захисту кваліфікаційної роботи та складання комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом.

Комплексний кваліфікаційний екзамен за фахом повинен перевіряти досягнення результатів навчання, визначених Стандартом вищої освіти та освітньо-професійною програмою Економіка другого (магістерського) рівня за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Метою атестаційного екзамену є встановлення відповідності досягнутого здобувачем вищої освіти рівня вимогам освітньо-професійної програми Економіка, необхідних для присвоєння йому кваліфікації магістр зі спеціальності 051 Економіка.

Для успішного складання з комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом та отримання освітнього ступеня магістр за спеціальністю 051 Економіка здобувачі вищої освіти повинні володіти знаннями в галузі природничо-наукових, загальноекономічних та професійних дисциплін, а також мати навички та здібності до ведення практичної діяльності в економічній сфері.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом складається з модулів, кожен з яких відображає окремі аспекти спеціальності та інтегрує знання з кількох дисциплін професійної підготовки, а саме:

- Бізнес планування,
- Управління конкурентоспроможністю підприємства,
- Інноваційний розвиток бізнесу,
- Облік та оподаткування,
- Зовнішньоекономічна діяльність підприємства,
- Безпека бізнесу,
- Стратегія підприємства,

- Стратегічний аналіз,
- Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану компанії.

Форма та порядок проведення кваліфікаційного екзамену з використанням дистанційних технологій регламентуються «Порядком організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у СумДПУ імені А.С. Макаренка» (від 25.05.2020).

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ

Програму комплексного екзамену за фахом підготовлено відповідно до освітньо-професійної програми вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» та засобів діагностики якості вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 051 «Економіка».

Комплексний кваліфікаційний екзамен за фахом дає можливість оцінювати рівень професійної компетентності, ступінь засвоєння освітньо-професійної програми підготовки та атестацію фахівця на відповідність освітньому рівню «Магістр». Програма комплексного екзамену за фахом містить зміст навчальних дисциплін циклу професійної підготовки освітньо-професійної підготовки магістра зі спеціальності 051 «Економіка».

До змісту програми комплексного екзамену за фахом включені базові питання та тестові завдання з кожного обов'язкового компоненту освітньо-професійної програми зі спеціальності 051 «Економіка».

Обов'язкові компоненти ОП:

- ОК 4. Бізнес планування;
- ОК 5. Управління конкурентоспроможністю підприємства;
- ОК 6. Інноваційний розвиток бізнесу;
- ОК 7. Облік та оподаткування;
- ОК 8. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства;
- ОК 9. Безпека бізнесу;
- ОК 10. Стратегія підприємства;
- ОК 11. Стратегічний аналіз;
- ОК 12. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану компанії.

ОК 4. Бізнес планування

Поняття про економічне мислення та економічну культуру. Необхідність розвитку економічного мислення та економічної культури в сучасному суспільстві. Економічне мислення як основа зростання та розвитку підприємницької активності в Україні. Рішення про початок власної справи.

Підприємницький хист. Поняття підприємницької діяльності, його ознаки та характеристика. Головні умови здійснення підприємницької діяльності. Принципи підприємницької діяльності. Суб'єкти підприємницької діяльності. Особи, яким заборонено займатися підприємницькою діяльністю. Функції підприємництва. Права та обов'язки підприємців. Автономність підприємця. Відповідальність підприємця. Орієнтація на комерційний успіх. Поняття та особливості розробки бізнес-ідеї. Основні етапи, що передують реєстрації підприємницької діяльності в органах державної влади. Поняття та особливості процедури реєстрації підприємницької діяльності в Україні. Порядок та алгоритм реєстрації підприємця згідно чинного законодавства.

Законодавче регулювання підприємництва в Україні. Основні вітчизняні нормативно-правові акти у сфері регулювання підприємницької діяльності та сфера їх застосування. Нормативне забезпечення бізнесу на різних етапах діяльності. Державні регуляторні органи підприємництва в Україні. Необхідність обмеження (ліцензування) окремих видів господарської діяльності. Поняття та суть ліцензії. Особливості та порядок ліцензування підприємств різних галузей народного господарства. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності. Одноосібне володіння, його переваги та недоліки. Господарські товариства як суб'єкти підприємництва та їх види. Особливості створення та функціонування акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з додатковою відповідальністю, повних товариств, командитних товариств. Акціонерні товариства, їх особливості та види. Здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи.

Поняття та типи планування. Основні види планів. Методологія планування та методи планування. Принципи планування. Необхідність планування в ринкових умовах. Роль планування на різних етапах життєвого циклу підприємства. Функції планування ділового розвитку фірми. Планування як одна з основоположних функцій менеджменту. Роль і місце планування в системі менеджменту. Сутність та місце бізнес-плану в системі підприємницької діяльності. Роль бізнес-плану на різних етапах ведення підприємницької діяльності. Функції бізнес-плану: внутрішня і зовнішня. Класифікація бізнес-планів. Послідовність розробки бізнес-плану. Початкова стадія, підготовча стадія, основна стадія. Структура розробки бізнес-плану, його розділи. Загальний огляд (анотація). Продукція (вид послуг). Оцінка ринку збуту. Конкуренти. Стратегія маркетингу. План - виробництва, організаційний, юридичний. Оцінка ризику і страхування. Фінансовий план. Стратегія фінансування. Технологія розробки бізнес-плану. Логіка процесу стратегічного планування діяльності фірми. Поняття стратегії розвитку підприємства. Основні етапи стратегічного планування: оцінка загального етапу, визначення місії фірми. Формулювання мети діяльності фірми, аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії.

Поняття та роль конкуренції в системі підприємницької діяльності. Сутність конкурентного середовища. Характеристика та аналіз конкурентного середовища в Україні. Аналіз сильних і слабких сторін, перспектив і загроз

(SWOT-аналіз) у діяльності підприємства. Поняття та сутність маркетингової стратегії підприємства. Роль та значення маркетингової стратегії для успішного розвитку власного бізнесу. Формування та реалізація стратегії маркетингу. Поняття цільової групи споживачів та сегментації ринку. Принципи сегментації ринку. Сегментація за географічним, демографічним принципом, соціально-економічними характеристиками, споживчими мотивами. Вибір цільових сегментів ринку. Масовий, цільовий, диференційований маркетинг. Фактори, які необхідно враховувати при виборі стратегії охоплення ринку. Позичування товару. Аргументи позиціонування товару. Стратегії позиціонування: атакуюча та оборонна. Сутність маркетингової цінової політики. Процес установаження вихідної ціни на товар. Цілі цінової політики та чинники, що на неї впливають. Класифікація цінових стратегій підприємства. Базові моделі ціноутворення, відповідно до чинників, що впливають на цінову політику. Методи ціноутворення. Сутність маркетингової комунікаційної політики. Формування системи маркетингових комунікацій на підприємстві. Реклама як складова системи маркетингових комунікацій. Етапи проведення рекламної кампанії. Види реклами та засоби її розповсюдження. Стимулювання збуту. Персональний продаж як складова системи маркетингових комунікацій, його функції, етапи та учасники.

Завдання та логіка розробки виробничого плану. Зміст виробничого плану. Основні виробничі операції. Сутність та зміст виробничої програми підприємства. Планування обсягу виробництва та реалізації продукції та послуг. Розрахунок потреби в основних виробничих фондах. Визначення потреби в довгострокових активах та обігових коштах. Цілі та логіка розробки організаційного плану. Структура організаційного плану. Характеристика основних розділів організаційного плану. Обґрунтування вибору організаційної форми бізнесу. Організаційна схема управління фірмою. Визначення потреб фірми в персоналі. Власники фірми й команда менеджерів. Кадрова політика фірми.

Завдання розробки та значення фінансового плану. Особливості розробки фінансового плану. Структура фінансового плану. Основні принципи розробки фінансового плану. Завдання розробки і процедура складання плану доходів і витрат, плану грошових надходжень і виплат, планового балансу. Визначення точки беззбитковості. Планування фінансових результатів. Сутність фінансової стратегії та її роль в процесі становлення та успішного розвитку підприємницької діяльності. Розробка фінансової стратегії підприємницької діяльності. Розрахунок потреби у фінансуванні бізнесу. Власні та залучені кошти. Джерела фінансування бізнесу. Форми та шляхи залучення інвестицій.

ОК 5. Управління конкурентоспроможністю підприємства

Сутність та види економічної конкуренції. Функції конкуренції. Механізм конкуренції. Гнучкість механізму конкуренції. Цінова конкуренція. Нецінова конкуренція. Міжгалузєва конкуренція. Міжнародна конкуренція. Основні умови ефективності конкуренції. Модель посилення та розвитку конкуренції. (за А. Смітом). Конкуренція як рушійна сила ринку. Елементи механізму

конкурентної боротьби. Еволюція поглядів на конкуренцію. Теорія конкурентної переваги М. Портера. Форми конкуренції. Методи конкуренції. Фактори, що впливають на конкурентну боротьбу. Конкуренція і підприємство. Стратегія конкуренції на основі прогнозування діяльності підприємства.

Сутність конкуренції. Основа конкурентних відносин. Види конкуренції: чиста, досконала, ефективна. Розвиток теорії конкуренції. Внесок вчених: Д. Рікардо, Д. С. Міля, Дж. Робінсона, Дж. Кейнса, Й. Шумпетера, П. Хейне, Ф. А. Хайека, Ф. Найта, К. Р. Макконела, С. Л. Брю, Г. Л. Азаєва, Ю. Й. Коробова, Л. Г. Раменського, Д. Ю. Юданова та ін. Поведінкове, структурне, функціональне тлумачення конкуренції. Елементи механізму конкурентної боротьби: методи конкуренції, рівні конкуренції, фактори, що впливають на конкурентну боротьбу, функції конкуренції. Індекс Харфіндела-Хіршмана. Поняття «конкурентоздатність». Види конкурентоздатності і конкурентоздатності нації, держави, економіки, галузі, фірми, продукції. Критерії конкурентоздатності: рівень продаж, і стабільне місце на ринку. Співвідношення конкурентоздатності продукції та конкурентоздатності підприємства – виробника.

Поняття «інфраструктура системи визнання конкурентоспроможності підприємства». Елементи інфраструктури – конкурентні потенціали підприємства. Поняття «потенціал». Потенціал комерційного підприємства. Види потенціалів: ресурсний потенціал, потенціал менеджменту, маркетинговий потенціал, збутовий потенціал, потенціал зростання вартості підприємства, потенціал постачальника, потенціал покупця, потенціал життєвого циклу продукції та підприємства, потенціал конкурентної безпеки. Характеристика окремих видів потенціалів та система показників для оцінки кінцевих результатів їх використання. Поняття фінансовий, інноваційний, виробничий, логістичний потенціал та їх характеристика.

Поняття «конкурентна перевага». Конкурентна перевага як найважливіший показник конкурентоспроможності підприємства. Джерела конкурентних переваг: унікальність товару (послуги, лідерство по витратах, лідерство в ринковій ніші). Типи конкурентних переваг: перевага в маркетингу, перевага у витратах, перевага в маркетингу або витратах у ринковому сегменті. Сфери конкурентних переваг: організаційні конкурентні переваги, функціональні конкурентні переваги (маркетинг, виробництво, кадри); конкурентні переваги, засновані на взаємовідношенні із зовнішніми організаціями. Причини інновацій, що дають конкурентну перевагу: нові технології; нові запити або запити покупців, що змінилися; поява нового сегменту ринку; зміна вартості або наявності компонентів збуту; зміни урядового регулювання. Принципи досягнення переваг над конкурентами: концентрація ресурсів там, де вони принесуть максимальний ефект; перехоплення ініціативи; маневрування ресурсами з метою скоординованого досягнення загальної мети. Поняття «ключові фактори успіху». Зовнішні конкурентні переваги: взаємовідносини зі споживачами; взаємовідносини з постачальниками; взаємовідносини з конкурентами. Внутрішні конкурентні переваги: інформація; маркетинг; фінанси; технологія; персонал; організація

управління. Класифікаційні ознаки конкурентних переваг: переваги, що базуються на економічних факторах; переваги, засновані на нормативно правових актах; переваги структурного характеру; переваги обумовлені адміністративними заходами; переваги, що визначаються рівнем розвитку інфраструктури ринку; технічні (технологічні) переваги; переваги, обумовлені поінформованістю; переваги, засновані на географічних факторах; переваги, що базуються на демографічних факторах; переваги не правового характеру. Вплив на конкурентність переваги: вхідних бар'єрів, споживачів продукції, постачальників продукції, товарів заміників (модель М. Портера). Вплив державної політики на формування конкурентних переваг (антимонопольна політика, фінансова політика стимулювання конкуренції, державна стандартизація продукції, патентно-ліцензійна політика і т. ін.).

Поняття «конкурента перевага». Види стратегій, що підтримують конкурентні переваги за М. Портером. Система факторів конкурентоспроможності національної економіки: стадія факторів виробництва, стадія інвестицій, стадія нововведень, стадія багатства (елементи «національного ромба»). Детермінанти конкурентної переваги країни (властивості країни, за М. Портером): стратегія фірм, їх структура та суперництво, параметри факторів виробництва (ресурсів) та інфраструктури, параметри попиту на внутрішньому ринку, споріднені та підтримуючі галузі. Поняття «технологія формування конкурентних переваг». Принципові особливості таких технологій: систематичний характер виконання, висока відповідальність при розробленні та виконанні; інерційність прояву наслідків підготовлених рішень та її наслідки; складність організаційної підтримки реалізації технологій; інтерактивність; необхідність потужної інформаційної підтримки; багатокритеріальність.

Чинники, що впливають на конкурентоспроможність підприємства: зовнішні – політична ситуація в країні; економічні зв'язки; наявність конкурентів; розміщення продуктивних сил; наявність сировинних ресурсів; загальний рівень техніки та технологій; система управління промисловістю; концентрація виробництва; законодавча база; внутрішні – система та методи управління фірмою; рівень організації процесу виробництва; система довгострокового планування; орієнтація на маркетингову концепцію; інноваційний характер виробництва. Система кількісних показників визначення ступеня стійкості підприємства. Показники, що характеризують ефективність виробничо-збутову діяльність (динаміка продаж у вартісному та кількісному виразі, поширення замовлень, обсягу на спрямування інвестицій), ефективність капітальних вкладень, резерви зниження витрат на виробництво. Виявлення непродуктивних витрат в системі руху товару. Основні умови забезпечення конкурентоспроможності підприємства: застосування наукових підходів до стратегічного менеджменту; забезпечення єдності розвитку техніки, технології, економіки, управління; використання сучасних методів дослідження та розробок; врахування взаємозв'язку функцій управління на всіх стадіях життєвого циклу об'єкта; формування системи засобів забезпечення конкурентоздатності об'єкта.

Сутність поняття «конкурентні стратегії». Фактори вибору стратегії. Класифікації маркетингових конкурентних стратегій (М. Трейсі та Ф. Вірсема, «Горді леви», «Могутні слони», «Незграбні бегемоти», стратегії «збереження», «пошуку загарбника», «лідерства в ніші», «виходу за рамки ніші». Стратегії згідно із загальною конкурентною матрицею Портера. Стратегія лідерства за витратами, стратегія диференціації, сфокусовані стратегії диференціації і лідерства за витратами. Стратегії згідно з моделлю конкурентних сил. Стратегії згідно з матрицею конкурентних переваг. Підхід Ф. Котлера до розподілу маркетингових конкурентних стратегій. Стратегії надбання підприємством конкурентної переваги: загальні стратегії конкуренції, напрями та фактори досягнення конкурентних переваг, етапи розробки та реалізації конкурентної стратегії підприємства, стратегії конкурентної поведінки підприємства.

Поняття «конкурентне середовище підприємства». Фактори, що визначають стан конкурентної боротьби (п'ять сил конкуренції): загроза появи нових конкурентів; вплив товарів-замінників; конкурентна сила постачальників; конкурентна сила споживачів; інтенсивність конкуренції на ринку. Характеристика умов реалізації сил конкуренції. Шляхи захисту підприємства від появи потенційних конкурентів. Оцінка факторів конкурентного середовища за моделлю М. Портера. Сутність експертної оцінки сил конкуренції та ступеня впливу рушійних сил на діяльність підприємства. Методика проведення оцінки. Конкурентні сили і оцінка їх впливу. Характеристика рушійних сил ринку: інтенсивності зростання довготривалого попиту, змін в параметрах попиту та способах використання продукту, впровадження нових товарів, інновацій, маркетингових інновацій, входу й виходу відомих фірм, змін в державній політиці і регулюванні, зниженні невизначеності та ризику.

Мета і методи аналізу конкурентів. Структура аналізу діяльності конкурентів. Джерела інформації про конкурентів. Методи збору інформації про конкурентів. Частка ринку підприємства. Конкурентна карта ринку. Сутність первинної та вторинної інформації. Основні методи збору інформації про конкурентів. Аналіз документів та його різновиди. Традиційний аналіз документів. Контент-аналіз. Спеціальні методики спостереження. Опитування та їх роль при зборі інформації про конкурентів.

Загально методичні підходи до управління програмами та проектами. Концепція розроблення та забезпечення реалізації програми підвищення конкурентоспроможності підприємства. Зовнішні та внутрішні передумови необхідності розроблення програм підвищення конкурентоспроможності: необхідність змін у конкурентному становищі підприємства та їх усвідомлення керівництвом; наявність відповідної організаційної стратегії; чітко визначені цілі; відповідний тип мислення менеджера. Інші індикатори необхідності розроблення та впровадження програми підвищення конкурентоспроможності для конкретного підприємства. Принципи управління розробленням та реалізацією програм підвищення конкурентоспроможності підприємства: сполучення єдиноначальності керівника та колегіальних повноважень представників груп для спільного прийняття рішень; наділення керівників

повноваженнями щодо прийняття рішень та відповідальністю за їх виконання; організація єдиного керування на всіх стадіях розроблення та реалізації програми; дотримання термінів і збалансованості ресурсів, що використовуються. Послідовність дій з розроблення та виконання програми підвищення конкурентоспроможності. Програми підвищення конкурентоспроможності галузі та країни, їх вплив на конкурентоспроможність окремого підприємства. Міжнародний досвід в сфері розроблення та реалізації програм.

ОК 6. Інноваційний розвиток бізнесу

Чинники інноваційного розвитку підприємства. Різновиди ефектів при оцінці інноваційного розвитку. Макроекономічний підхід оцінювання рівня інноваційного розвитку. Методи вимірювання рівня інноваційного розвитку підприємства.

Інформаційна база для оцінки рівня інноваційного розвитку. Сучасні форми державної підтримки інноваційного підприємництва згідно з міжнародними підходами. Сучасні форми державної підтримки інноваційного підприємництва в Україні. Методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності.

Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємства. Етапи розроблення й реалізації інноваційного проекту: розробка концепції проекту, власне проектування, виготовлення і просування на ринок інноваційної продукції. Групи бізнес-процесів управління інноваційними проектами. Система механізмів інвестування. Механізми мобілізації власних коштів.

Формування та оптимізація складу інвестицій для фінансування інновації. Інтелектуальна власність. Відміна між охороною інтелектуальної власності та її захистом. Інноваційна діяльність. Глобалізація економіки. Поняття «інтелектуальний капітал». Інтелектуальна власність у сучасній економіці. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність як товар, і як капітал.

Суть інновацій. Нововведення як об'єкт інноваційного менеджменту. Новизна. Форми інновацій. Винахід. Патент. Товарний знак. Відкриття. Раціоналізаторська пропозиція. Ноу-хау. Створення сприятливих умов нововведень. Типові комбінації прояву інновації. Управління інноваціями на макро- і мікрорівні; некомерційне управління нововведеннями. Інновація як процес, зміна, система, результат. Основні характеристики інновацій. Класифікація інновацій. Основні характеристики інноваційної діяльності. Суть інноваційної діяльності. Науково-технічна діяльність. Інноваційна активність. Складові інноваційної діяльності; інноваційна ініціатива, визначення потреб ринку, налагодження виробництва нового продукту для задоволення ринкових потреб. Задачі та умови управління інноваційною діяльністю на рівні держави та на підприємстві. Інноваційний менеджмент: виникнення, становлення, основні риси. Зміст інноваційного менеджменту. Зв'язок інноваційного менеджменту з іншими науками. Сучасні проблеми інноваційного менеджменту і шляхи їх подолання. Етапи інноваційного менеджменту. Задачі

інноваційного менеджменту. Особливості діяльності менеджерів в інноваційній сфері. Головні менеджери інноваційної діяльності.

Поняття і класифікація інноваційних процесів. Параметри інноваційних процесів. Форми інноваційного процесу. Дифузійна і внутрішньоорганізаційна моделі: характеристика, особливості, фази реалізації. Управління інноваційними процесами. Суб'єкти інноваційного процесу: генератори ідей та імітатори. Характеристика етапів інноваційного процесу. Проста ланцюгова модель інноваційного процесу. Функціональна послідовність інноваційного процесу. Кібернетична модель інноваційного процесу Б. Санто. Модель інноваційного процесу Д. Дойла. Загальна модель інноваційного процесу. Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) Фундаментальні (теоретичні і пошукові) дослідження. Прикладні дослідження. Експериментальні роботи. Проектно-конструкторські роботи. Життєвий цикл інновації: фази, стадії, етапи, основні елементи. Нормування життєвого циклу нововведень; зіставлення реальної і гіпотетичної структури життєвого циклу.

Інноваційний розвиток підприємств. Головні характеристики інноваційного розвитку підприємства (ІРП). Класифікація чинників, які діють на інноваційний розвиток. Інноваційний потенціал підприємства. Взаємозв'язок між інноваційним процесом, інноваційним потенціалом та інноваційним розвитком. Гіпотетичний інноваційний потенціал. Фактичний інноваційний потенціал. Вектори спонукальної функції інноваційного потенціалу. Стани інноваційного потенціалу: активний, пасивний, активно-пасивний стан. Інноваційна програма в діяльності підприємства. Стадії інноваційного процесу і залежність від стану розроблення інноваційних ідей інноваційних програм. Суб'єкти формування і реалізації інноваційної програми. Класифікація інноваційних програм: за напрямом реалізації інноваційні програми, за характером реалізовуваних інновацій, за цільовою спрямованістю інноваційні програми.

Особливості створення ідей на підприємстві. Поняття ідей в інноваційній діяльності. Типи творчого потенціалу членів колективу (команди). Створення творчої команди і творчого процесу. Команда. Основні ролі, які виконують члени команди: генератор ідей, менеджер ресурсів, координатор, організатор, контролер, виконавець, реалізатор, спеціаліст. Формування творчого процесу в команді. Навиками керівництва командою. Критерії, що характеризують наявність в організації творчого середовища. Формування ідей в процесі створення інновацій. Етапи для створення та перетворення ідей в практичну цінність (інновацію). Процес управління колективним пошуком ідей. Шляхи пошуку ідей в інноваційній діяльності. Методи пошуку інноваційних ідей: (пасивний пошук, активний пошук (емпіричні методи, системно-логічні методи), мозковий штурм, КJ-метод, метод синектики, ліквідація тупикових ситуацій, метод інверсії, метод ідеалізації, метод ключових запитань, метод аналогій, метод фокальних об'єктів. Основні джерела інноваційних ідей та можливостей: внутрішні джерела (у межах підприємства, галузі), зовнішні джерела (за межами підприємства, галузі).

Форми інноваційного менеджменту. Організація інноваційного менеджменту. Великий бізнес в інноваційній сфері. Переваги дрібних і середніх підприємств в сфері нововведень. Фахівці, що індивідуально виступають з ідеями (винаходами). Інтеграція науки і виробництва: територіальні науково-промислові комплекси (наукові парки і регіональна агломерація промислових компаній) і технологічна кооперація (дослідницькі центри, дослідницькі консорціуми приватних компаній, університетські консорціуми, спільні дослідницькі програми). Промислово-фінансові групи. Венчурні фірми. Принципи інтеграції учасників. Інжинірингова діяльність в інноваційній сфері. Сучасні технопарки та проблеми їх функціонування. Закордонний досвід роботи. Технополіс: сутність, засади, напрями діяльності. Види міжнародного інноваційного співробітництва: науково-технічні альянси, науково-технічне спільне підприємство, науково-технічні консорціуми. Методи та засоби державного регулювання інноваційної діяльності. Особливості проведення інноваційної діяльності на українських підприємствах. Основні форми підтримки інноваційної діяльності в Україні. Позабюджетні форми підтримки інноваційної діяльності. Державне регулювання інноваційних процесів в США, Японії. Методи державного стимулювання інноваційної активності в країнах Західної Європи. Джерела і форми фінансування інновацій. Роль державного фінансування інновацій. Склад джерел фінансування інноваційної діяльності на підприємстві. Проблеми фінансування інновацій. Фінансовий лізинг. Використання венчурного капіталу. Використання власних коштів для розвитку інновацій. Фортфейтинг, франчайзинг. Інноваційні трансфери.

Зміст і форми стратегічного управління інноваціями. Методи і засоби стратегічного управління інноваціями. Поняття інноваційної стратегії, її роль в ринковій економіці. Місце і роль інноваційної стратегії у системі стратегічного управління підприємством. Особливості інноваційних стратегій. Вітчизняний і зарубіжний досвід застосування інноваційних стратегій. Взаємозв'язок типів інноваційних стратегій підприємства. Система інноваційних стратегій. Базові стратегії розвитку. Інноваційні стратегії щодо внутрішнього середовища. Види інноваційних стратегій у залежності від поводження організацій на ринку. Основні підходи щодо класифікації інноваційних стратегій. Види інноваційних стратегій: традиційна, захисна, залежна, наступальна, імітаційна, стратегія «за нагодою» або «ніші». Методи вибору інноваційної стратегії. Фактори впливу на ефективність інноваційної стратегії. SWOT-аналіз. Стратегічна модель Портера. Матриця конкурентних переваг П.Т.Фітцроя. Матриця Бостонської консультативної групи. Матриця «МакКінсі - Дженерал Електрик». Планування і принципи розробки стратегії. Інноваційна політика підприємства (ПП). Головна мета інноваційної політики. Особливості здійснення інноваційної політики. Місце інноваційної політики в системі формування інноваційних стратегій. Типи інноваційної політики.

Поняття ризику в інноваційному менеджменті. Види ризику. Класифікація ризиків. Основні поняття управління ризиками. Цілі і завдання управління ризиками. Методи управління ризиками та його оцінювання. Визначення фактичної результативності роботи організації. Загальна оцінка

ризиків інноваційного проекту. Оцінка передбачуваної втрати засобів інвестора. Механізм обмеження економічного ризику при інвестиціях в інноваційну діяльність. Попереджуваче управління економічним ризиком. Механізм ризикового фінансування науково-технічних розробок. Основні шляхи зниження ризику в інноваційній діяльності.

Інноваційний проект: суть, основні елементи, учасники. Завдання і принципи організації освоєння виробництва нових виробів. Методи організації переходу на випуск нових виробів. Система організації прискореного освоєння нових виробів. Розробка програм і проектів нововведень. Особливості організації прискореного освоєння виробів при різних типах виробництва. Інтеграція розробників, виробників і споживачів нової техніки. Організація готовності виробництва при освоєнні. Етапи здійснення та реалізації інноваційного проекту. Умови комерційної привабливості проекту: правова охорона, можливість широкого використання (тиражування). Ліцензійна угода: поняття, види, методи визначення ціни. Методи оцінки економічної ефективності інноваційних проектів. Методика «Континентал-груп». Інвестиційна привабливість проекту. Форми фінансової оцінки проекту. Ефективність використання інновацій. Загальна економічна ефективність інновацій. Ефективність витрат на інноваційну діяльність.

Необхідність та сучасні проблеми оцінювання ефективності інновацій. Модель оцінки ефективності інновацій. Основні принципи вимірювання ефективності інноваційної діяльності. Процеси оцінки ефективності. Загальна схема оцінки ефективності інноваційних проектів. Основні показники ефективності інноваційних процесів. Основні види ефектів від інноваційної діяльності. Показники ефекту інноваційної діяльності. Принципи оцінки інноваційного проекту. Методи оцінки економічної ефективності. Оцінка прибутковості інноваційних проектів і програм. Ефект від виходу інноваційних технологій на зовнішній ринок. Методи оцінювання економічної ефективності та відбору інноваційних проектів. Метод відбору інноваційних проектів за допомогою переліку критеріїв. Схема якісного оцінювання інноваційного проекту за допомогою переліку критеріїв. Бальний метод оцінювання проекту. Метод імовірнісного оцінювання проектів. Статистичні методи. Порядок розрахунку ефективності окремих об'єктів інновацій.

Державне регулювання інноваційних процесів в Україні. Головні державні засоби впливу на інноваційну діяльність: прямі, непрямі. Форми впливу держави на економічні процеси. Позабюджетні форми підтримки інноваційної діяльності. Суб'єктами утворення позабюджетних фондів. Закордонний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Методи державного регулювання у розвинених країнах. Досвід США у сфері державного регулювання інноваційної діяльності. Органи державного регулювання інноваційної діяльності в США. Діяльність інвестиційних фондів. Інструменти державної науково-технічної політики США. Досвід Японії у сфері державного регулювання інноваційної діяльності. Японська модель інтеграції науки і виробництва. Досвід Німеччини, Англії, Франції у сфері державного регулювання інноваційної діяльності. Основа інноваційної політики Євросоюзу.

Центри з кооперації університетів і промисловості. Джерела інвестицій в інновації. Інвестиції.

Суть ринку інновацій. Елементи ринку інновацій. Чинники, що впливають на ринок інновацій. Ризик для виробників нового товару. Формування попиту на інновації. Засоби захисту інтелектуальної власності. Інтелектуальний продукт. Види інтелектуальної власності. Патент. Охоронний документ на корисну модель. Промисловий зразок. Комерційна передача «ноу-хау» оформляється ліцензійними угодами. «Паралельний» патент. Інноваційна складова в структурі інвестиційного ринку. Інвестиційний ринок. Структура інвестиційного ринку. Склад ринку об'єктів реального інвестування належать. Склад ринку об'єктів фінансового інвестування.

ОК 7. Облік та оподаткування

Поняття про господарський облік, його суть, значення та види. Завдання і вимоги до бухгалтерського обліку. Принципи бухгалтерського обліку. Облікові вимірники та їх значення. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку. Поняття і види балансів. Зміст і побудова бухгалтерського балансу. Структура балансу і характеристика його основних розділів та статей. Зміни в балансі, зумовлені господарськими операціями. Рахунки бухгалтерського обліку, їх призначення, зміст і побудова. Подвійний запис, його обґрунтування та контрольне значення. Синтетичні та аналітичні рахунки, їх взаємозв'язок. Узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку. План рахунків бухгалтерського обліку, принципи його будови і значення.

Економічний зміст і характеристика необоротних матеріальних активів. Класифікація та оцінка основних засобів та інших необоротних активів. Облік наявності та надходження основних засобів. Облік зносу (амортизації) основних засобів. Облік ремонту та поліпшення основних засобів. Облік переміщення та вибуття основних засобів. Облік інших необоротних матеріальних активів. Нематеріальні активи і їх облік.

Визначення, визнання, класифікація та оцінка запасів. Документування операцій з обліку запасів. Облік надходження запасів. Облік вибуття запасів. Облік грошових коштів у касі. Облік коштів на рахунках підприємства у банках в національній валюті. Облік коштів на рахунках підприємства в банках в іноземній валюті. Облік грошових коштів на інших поточних рахунках у банку. Облік інших грошових коштів. Дебіторська заборгованість: визначення, визнання, класифікація та оцінка. Облік розрахунків з покупцями та замовниками. Облік розрахунків по авансах і претензіях. Облік розрахунків з підзвітними особами. Облік розрахунків по відшкодуванню завданих збитків.

Власний капітал: поняття, економічна сутність та класифікація. Облік статутного капіталу. Облік пайового капіталу. Облік додаткового капіталу. Облік резервного капіталу. Облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Облік неоплаченого та вилученого капіталу. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів та цільового фінансування. Визначення, визнання, класифікація та оцінка зобов'язань. Облік довгострокових кредитів банку.

Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями. Облік короткострокових кредитів банків. Облік кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги. Облік зобов'язань, забезпечених короткостроковими векселями виданими. Облік розрахунків за податками та платежами. Облік розрахунків за страхуванням.

Поняття та класифікація витрат, доходів та фінансових результатів. Економічна сутність доходів, витрат та фінансових результатів. Види діяльності. Облік доходів та витрат операційної діяльності. Облік доходів та витрат основної діяльності, облік адміністративних витрат, облік витрат на збут, облік інших операційних доходів та витрат, облік витрат за елементами. Облік доходів та витрат фінансової діяльності. Облік доходів та витрат від участі в капіталі. Облік інших доходів та витрат фінансової діяльності. Облік доходів та витрат інвестиційної діяльності. Економічний зміст фінансових результатів та їх функції. Визначення фінансового результату в бухгалтерському обліку. Прибуток, збиток. Основні функції фінансових результатів: нагромадження, стимулювання, розподіл. Облік формування фінансових результатів. Фінансовий результат від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Кореспонденція рахунків по рахунку «Фінансові результати».

Економічна сутність податків та податкової системи. Види податків, їх класифікація та функції. Елементи системи оподаткування. Принципи податкового законодавства.

Економічна сутність податку на прибуток підприємств. Платники податку. Об'єкт оподаткування. Механізм розрахунку та порядок сплати податку на прибуток. Складання декларації з податку на прибуток. Податковий період та терміни сплати податку на прибуток. Ставки податку. Пільги при оподаткуванні прибутку підприємств. Відображення в обліку розрахунків за податком на прибуток.

Основні принципи побудови податку на доходи фізичних осіб. Елементи податку: суб'єкти та об'єкти оподаткування, предмет оподаткування, загальні засади формування бази оподаткування, система ставок оподаткування, система пільг з податку; характеристика окремих елементів. Річний перерахунок сум податку на доходи фізичних осіб: порядок, алгоритм та терміни проведення, документальне оформлення річних перерахунків. Декларування доходів фізичних осіб. Категорії платників, що зобов'язані декларувати свої доходи. Відображення в обліку розрахунків за податком на доходи фізичних осіб.

Сутність податку на додану вартість. Платники податку та порядок їх реєстрації. Об'єкт оподаткування. Дата виникнення податкових зобов'язань. Ставки податку. Операції, що підлягають оподаткуванню за основною ставкою. Операції, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою. Операції, що не є об'єктом оподаткування. Операції, звільнені від оподаткування. Поняття бази оподаткування податку на додану вартість. Звітний податковий період. Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Акцизний податок в системі непрямого оподаткування. Платники акцизного податку. Об'єкт та база оподаткування акцизним податком. Підакцизні товари та ставки податку. Дата

виникнення податкових зобов'язань. Порядок визначення сум і строки сплати податку. Відображення в обліку розрахунків за непрямими податками.

Склад місцевих податків та зборів. Податок на майно. Спрощена система оподаткування єдиним податком. Місцеві збори. Відображення в обліку розрахунків за місцевими податками.

ОК 8. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства

Поняття «зовнішньоекономічна діяльність» та характерні риси сучасної системи ЗЕД. Об'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Загальні положення ЗЕД суб'єктів ринкових відносин в Україні. Сутність та принципи менеджменту ЗЕД.

Основні види зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна політика України.

Характеристика основних показників розвитку зовнішньоекономічного сектора країни. Показники структури розвитку ЗЕД. Показники інтенсивності та ефективності розвитку ЗЕД

Митно-тарифне регулювання ЗЕД. Митні органи України: завдання, функції, структура. Митні режими. Характеристика митних режимів. Порядок митного оформлення товарів. Основні митні документи та специфіка їх оформлення. Плата за митне оформлення товарів. Декларування товарів: форми та процедури.

Визначення митної вартості. Методи визначення митної вартості. Мито як інструмент економічного регулювання. Єдиний митний тариф. Види мита. Види митних ставок. Схема проходження вантажу через митний кордон України (митне оформлення) та митний контроль

Система оподаткування ЗЕД в Україні та її основні принципи.

Сутність та порядок нарахування митних податків (ПДВ, мита, акцизного збору) у сфері ЗЕД.

Особливості оподаткування залежно від митного режиму. Порядок відшкодування ПДВ при експорті. Основні пільги суб'єктам ЗЕД, що діють на території України

Особливості міжнародного оподаткування. Міжнародне подвійне оподаткування

Сутність, основні принципи та інструменти валютного регулювання. Поняття валютної політики держави та її складові. Об'єкти та суб'єкти валютного регулювання. Валюта, валютний курс, валютні цінності. Порядок придбання і використання валюти, здійснення розрахунків в іноземній валюті. Система валютного контролю. Види валютних операцій. Обмеження щодо перевезення та пересилання валютних цінностей. Головні інструменти валютного регулювання.

Нетарифне регулювання ЗЕД.

Передумови і мотивація виходу підприємств на зовнішні ринки. Критерії вибору форм виходу підприємств на зовнішні ринки. Прямий і непрямий експорт.

Характеристика форм виходу на зовнішні ринки. Поняття та види

торговельних операцій в ЗЕД. Характеристика та порядок здійснення зовнішньоторгових операцій купівлі-продажу. Орендні операції. Спільне підприємництво та пряме іноземне інвестування як форми виходу підприємства на зовнішні ринки.

Умови функціонування підприємств на зовнішніх ринках. Вивчення й аналіз умов ринку. Дослідження потенційних можливостей фірми при виході на зовнішні ринки. Маркетингове середовище діяльності вітчизняних підприємств на зовнішньому ринку. Формування маркетингового механізму регулювання ЗЕД. Маркетингові дослідження для виходу на зовнішній ринок. Маркетингові форми інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності

Сутність та види посередницької діяльності. Торгово-посередницька операція. Характеристика посередників за обсягом повноважень та за місцем, що вони посідають на зовнішніх ринках. Регулювання посередницьких операцій в Україні.

Види торгово-посередницьких операцій. Організаційні форми торгово-посередницьких операцій.

Особливості оформлення та умови укладання зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні. Вибір контрагента. Виконання зобов'язань за договором.

Структура міжнародного контракту. Умови контракту: обов'язкові та додаткові. Зміст і характеристика основних умов контракту. Преамбула. Предмет контракту. Кількість та якість товару в контракті. Базисні умови поставки. Термін і дата постачання. Пакування і маркування. Валютні та фінансові умови зовнішньоекономічних контрактів. Валюта ціни і валюта платежу. Умови перерахунку валюти ціни у валюту платежу. Гарантії на технічне обслуговування. Порядок приймання товару. Рекламації і санкції. Арбітраж. Форс-мажорні обставини. Інші умови.

Типові помилки, що зустрічаються в зовнішньоторгових контрактах.

ОК 9. Безпека бізнесу

Класифікація видів економічної безпеки зовнішнього та внутрішнього середовища системи. Економічна безпека держави. Сутність продовольчої, технологічної та соціальної безпеки на національному рівні. Особливості та проблеми співвідношення економічної безпеки особистості, підприємства, регіону та держави. Об'єкт та предмет економічної безпеки. Групи суб'єктів економічної безпеки. Теоретичні засади економічної безпеки підприємства. Джерела негативних впливів на економічну безпеку підприємства. Види загроз економічній безпеці за місцем, природою, ймовірністю, сферами виникнення, за наслідками, за відношенням до людської діяльності, за об'єктами посягань, за можливістю прогнозування. Економічні загрози. Фізичні загрози. Психологічно-інформаційні загрози. Ризики як фактори загроз економічній безпеці підприємства. Зовнішні та внутрішні джерела загроз. Поняття та основні елементи системи економічної безпеки підприємства. Організація системи безпеки підприємства. Концепція безпеки підприємства.

Поняття економічної безпеки. Відтворення системи безпеки. Міжнародна

економічна безпека. Структури, які спроможні успішно досягати поставлених ринкових цілей. Підходи до визначення поняття “економічна безпека підприємства”. Концептуальні засади економічної безпеки. Мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічного стану суб’єкта підприємництва. Суб’єкти, що забезпечують економічну безпеку підприємництва. Функціональні стратегії безпеки, які використовують для забезпечення економічної безпеки підприємства. Концепція управління економічною безпекою підприємства. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства. Основні завдання органів державного управління. Упровадження позитивних аспектів проаналізованого досвіду.

Поняття про економічну безпеку підприємства та її визначення. Подвійний характер економічної безпеки підприємства.

Управління економічною безпекою. Головна та функціональні цілі, що зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів і загальної схеми організації економічної безпеки.

Загальна схема процесу організації економічної безпеки. Складові системи економічної безпеки підприємства. Зовнішні загрози у сфері підприємницької діяльності. Внутрішні загрози безпеці підприємництва. Класифікація ризиків підприємницької діяльності.

Сутність техніко-технологічної безпеки підприємства (ТТБП). Інноваційна безпека підприємства, її суть та зв’язок із науково-технічним потенціалом. Ризики інноваційної безпеки підприємства (технологічні, ринкові, проектні). Інноваційна політика підприємства. Вплив інноваційної діяльності на стан економічної безпеки. Інноваційні стратегії для забезпечення економічної безпеки сучасного підприємства.

Сутність кадрової безпеки. Основні питання кадрової безпеки. Складники кадрової безпеки: безпека життєдіяльності, соціально-мотиваційна безпека, професійна безпека, анти конфліктна безпека. Чинники кадрової безпеки. Методи виявлення а збереження кадрової безпеки суб’єктів господарювання. Конфіденційна інформація про особу та її захист на підприємстві. Інтелектуальна складова соціально-економічної безпеки підприємства. Система показників інтелектуальної безпеки.

Енергетична безпека. Роль паливно-енергетичного комплексу в економіці України. Базові показники енергетичної безпеки. Проблема забезпечення енергоносіям. Масштаби і обсяги забезпечення енергетичними ресурсами. Наявні запаси енергетичних ресурсів. Наявна структура виробництва електроенергії. Фактична оцінка більшості показників енергетичної безпеки. Створення диверсифікованої моделі нафтогазозабезпечення України. Ефективна відкритість економіки і економічна безпека держави. Проблеми національної конкурентоспроможності.

Агропромисловий комплекс та економічна безпека країни. Критерії за якими визначається продовольча безпека держави. Продовольча безпека держави. Структура економічної безпеки підприємства. Внутрішні (фінансова, кадрова, технологічна, правова, інформаційна, екологічна, силова) та зовнішні (ринкова та інтерфейсна) складові економічної безпеки. Методи та показники

оцінювання фінансової безпеки підприємства. Області фінансової стійкості. Організація фінансової безпеки підприємства: засоби та етапи. Типова послідовність дій щодо забезпечення фінансової складової економічної безпеки.

Сутність інформаційної безпеки підприємства. Інформація на підприємстві та її види. Конфіденційна інформація, інформація з обмеженим доступом. Комерційна таємниця. Промислова таємниця фірми. Загрози безпеки інформації. Види збитку від прояву загроз інформації підприємства. Політика інформаційної безпеки підприємства. Етапи побудови політики інформаційної безпеки. Підсистеми ефективного захисту інформації на підприємстві. Рівні інформаційної безпеки підприємства. Етапи реалізації заходів з розроблення та охорони інформаційної складової економічної безпеки.

Основні положення зовнішньоекономічної безпеки. Принципи здійснення зовнішньоекономічної безпеки в Україні. Процес "відкривання" національної економіки. Показники, за якими визначають рівень забезпечення зовнішньоекономічної безпеки. Пріоритетні завдання державної політики для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України.

Експортна безпека як важлива складова зовнішньоекономічної безпеки. Створення потужного експортного потенціалу, спрямованого на зростання економічної могутності держави. Комплекс факторів, пов'язаних із станом та перспективами розвитку експорту. Стимулювання розвитку експорту та забезпечення експортної безпеки. Економічні заходи стимулювання розвитку експорту та забезпечення експортної безпеки.

Імпортна безпека як важлива складова зовнішньоекономічної безпеки. Два основні види митних тарифів. Вплив квоти на рівень добробуту ідентичний впливові тарифу. Заходи для забезпечення імпоротної безпеки України. "Відтік капіталу" як одна з істотних загроз економічній безпеці. Причини "відтоку капіталу": Канали і способи "відтоку капіталу" з України: Негативні наслідки "відтік капіталу".

Тіньова економіка та її вплив на економічну безпеку країни. Поняття тіньової економіки фахівцями. Терміни, що використовуються для визначення поняття тіньової економічної діяльності. Між офіційною економікою та її "тінью" існує досить розмита межа, і критерії виділення тіньової економіки в порівняно локальний сектор господарювання мають не стільки економічний, скільки соціально-правовий характер. Особливості тіньової економіки, та їх характеристика. Чотири складових блоки тіньової економіки. Найбільш вагомими негативними наслідками тіньової економіки.

Економічна злочинність, та основні особливості цього поняття. Кримінально-правовий, кримінологічний і криміналістичний аспекти поняття "економічні злочини". Злочинність у сфері економічної діяльності. Чинники, що сприяють поширенню злочинності в економічній сфері. Сприятливі умови щодо укорінення в економічній відносини організованих злочинних угруповань. Основні тенденції економічної злочинності на найближчий період. Завдання оперативних підрозділів щодо боротьби з економічними злочинами. Корупція та наслідки її впливу на економіку України. Три основні підходи до визначення поняття корупції. Особливості сфери економіки. Найбільш негативних

наслідків впливу корупції на економіку. Характеристика корумпурованих дій. Проблема протидії корупції в Україні.

Відмивання коштів у системі загроз економічній безпеці. Механізм забезпечення функціонування тіньових економічних відносин. Поширення тіньової економіки, яка є основним виробником та споживачем "брудних" капіталів. Новітні методи і технології, які використовуються для створення гармонійних, адаптивних і гнучких стратегій, що дозволяють ділкам переміщати власні ресурси між двома економіками у будь-якому напрямі і на постійній основі.

Особливості економічної безпеки різних суб'єктів господарювання.

Види загроз економічній безпеці підприємництва. Показники економічної безпеки підприємництва. Методи оцінки економічної безпеки підприємництва. Інституційні засади зміцнення економічної безпеки підприємництва. Види інфраструктури бізнесу та їх вплив на його безпеку. Регіональний та галузевий підхід до оцінки економічної безпеки підприємництва. Чинники регіональної безпеки підприємництва. Оцінка рівня економічної безпеки підприємництва регіону. Галузеві особливості системи економічної безпеки підприємництва. Державна політика зміцнення економічної безпеки підприємництва. Методичні підходи до формування інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємництва.

Напрями організації економічної безпеки підприємства. Причини виникнення зовнішніх негативних впливів. Алгоритм процесу охорони екологічної складової економічної безпеки.

Силова безпека підприємства та її суть. Завдання силової безпеки підприємства. Чинники, що негативно впливають на рівень силової безпеки. Формування заходів посилення силової безпеки підприємства. Сутність екологічної безпеки підприємства. Дотримання нормативів і правил екологічної безпеки. Роль держави у формуванні екологічної безпеки підприємств. Характеристика зовнішніх та внутрішніх загроз екологічній безпеці підприємства. Екологізація виробництва. Роль міжнародних стандартів ISO 14000 у впровадженні екологічного менеджменту на підприємствах. Процес формування екологічної безпеки підприємства. Інноваційний розвиток підприємств для формування його екологічної безпеки. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства, її суть та прояви. Напрями дослідження інтерфейсної безпеки: оцінка впливу на підприємство споживачів, партнерів, постачальників, посередників.

Формування системи соціального захисту. Перехід до інтенсивних технологій. Головний центральний орган державного регулювання підтримки та ліцензування підприємницької діяльності. Основні елементи механізму державного регулювання підприємництва. Державне регулювання національної економіки здійснюється через різні форми економічної політики. Чинники впливу на результативність діяльності підприємства.

Сутність ринкової складової економічної безпеки підприємства. Діагностування ринкової безпеки підприємства: аналіз та оцінка конкурентного середовища підприємства, рівня його конкурентоспроможності та

конкурентоспроможності продукції (послуг). Загрози ринкової безпеки підприємства та чинники які їх посилюють. Аналіз конкурентного середовища та його послідовність. Методи і прийоми діагностики конкурентоспроможності підприємства. Роль служби маркетингу у формуванні ринкової безпеки підприємства. Показники безпеки підприємства на ринку та їх інтерпретація.

Масштабність проблеми рейдерства. Шляхи здійснення рейдерських захоплень бізнесу. Нотаріально засвідчені документи, на підставі яких проводиться державна реєстрація. Антирейдерський закон. Штрафи за порушення у сфері державної реєстрації. Антирейдерська комісія. Протидія рейдерству. Правила безпеки протидії рейдерському захопленню бізнесу підприємств. Аудит активів та статутних документів. Відомості в державних реєстрах та оформлення платної підписки на сервіси що будуть слідкувати за реєстром. Документи щодо прав на земельні ділянки та активи бізнесу. Відомості про об'єкти нерухомого майна до державного реєстру. Вимоги щодо обов'язкового нотаріального посвідчення договорів відчуження корпоративних прав. Професіоналізм юристів та адвокатів як протидія рейдерству. Забезпечення державою можливості ефективно захищати свої права. Способи захисту прав та інтересів потерпілого від рейдерства бізнесу.

Основні чинники, що визначають стан економічної безпеки. Реалізація процесу забезпечення економічної безпеки в стратегії розвитку. Мета впровадження процесного управління. Система управління бізнесом. Моделювання бізнес-процесів. Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства. Створення моделі бізнес-процесу. Концепція вдосконалення бізнес- процесів. Реінжиніринг бізнес-процесів. Рівень техніко-технологічної безпеки. Техніко-технологічний розвиток. Технологія вибору показників вибору моделі. Процес забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємств.

ОК 10. Стратегія підприємства

Завдання підприємства як відкритої системи у ринкових умовах. Еволюція поняття стратегії. Визначення стратегії як економічної категорії. Етапи розвитку підприємства у межах стратегічної моделі. Класифікація стратегій. Підходи до опрацювання стратегії. Принципи формування стратегічної моделі. Особливості стратегічних управлінських рішень, що покладаються в основу опрацювання моделі стратегії та її практичної реалізації.

Визначення місії підприємства. Образ, кредо, їх роль у формуванні місії підприємства. Організаційна (корпоративна) культура, чинники, що на неї впливають. Значення місії для підприємства. Основні аспекти, що мають відображення у місії підприємства. Чинники, що впливають на формування місії підприємства (за Ф. Котлером). Визначення цілей підприємства. Класифікація цілей підприємства. Чинники, що враховуються при формуванні цілей. Характерні риси цілей підприємства. Групи цілей, передбачені місією (фінансові та стратегічні). Вимоги до цілей. Етапи процесу визначення цілей. “Дерево цілей”, вимоги до його побудови.

Аспекти стратегічного контексту підприємства. Ознаки, зміст та перелік

типових стратегічних рішень. Поняття стратегічної бізнес-одиниці. Складові "стратегічного набору" підприємства та їх взаємозв'язок. Форми і процедури відображення стратегічного аспекту діяльності підприємства. Загальні принципи формування стратегії підприємства.

Поняття зовнішнього середовища. Чинники, що визначають складність зовнішнього середовища. Характеристика чинників мікросередовища. Характеристика чинників макросередовища. Найбільш поширені моделі зовнішнього середовища економічної системи. Етапи проведення аналізу зовнішнього середовища. Схема аналізу зовнішнього середовища. Моніторинг зовнішнього середовища. Методика оцінки зовнішнього середовища.

Формування стратегічного потенціалу підприємства, аналіз та ефективність його складових. Трудовий, ресурсний, виробничий потенціал тощо. Інтегральний та часткові показники використання стратегічного потенціалу підприємства.

Завдання створення стратегічної бази підприємства. Поняття стратегії бізнесу (за А.А.Томпсоном та А.Дж.Стріклендом). Чинники, що впливають на опрацювання стратегії бізнесу. Правила вибору стратегії за умов ризику (за І.Ансоффом). Характеристика найбільш розповсюджених стратегій бізнесу. Організація розробки стратегії бізнесу.

Поняття терміну "диверсифікації". Форми диверсифікації. Диверсифікація як інструмент використання переваг підприємства. Диверсифікація як організаційно-економічний чинник зростання ефективності виробництва. Сутність стратегії диверсифікації. Основні чинники, що зумовлюють вибір стратегії диверсифікації. Різновиди стратегії диверсифікації. Вимір диверсифікації (сутнісний та просторовий), їх характеристика.

Поняття і сутність корпоративної стратегії. Основні елементи, що формують корпоративну стратегію. Критерії механізму створення корпоративної стратегії. Основні завдання, що вирішуються у процесі опрацювання моделі корпоративної стратегії. Етапи опрацювання моделі корпоративної стратегії. Джерела інформації для опрацювання моделі корпоративної стратегії. Різновиди корпоративної стратегії. Підходи до опрацювання корпоративної стратегії (за М.Портером). Теорія ігор як метод опрацювання моделі корпоративної стратегії.

Сутність та методика портфельного аналізу. Характеристика окремих матричних методів (Матриця Бостонської консультативної групи «зростання – частка ринку», матриця «привабливість – конкурентоспроможність» («McKinsey» – «General Electric»), модель портфельного аналізу методом «Shell» – DPM, матриця фірми Arthur D. Little (ADL/LC), матриця Ансоффа та тривимірна схема Абеля). Діловий комплексний аналіз (PIMS). Чинники привабливості ринку та стратегічного стану бізнесу. Характеристика стратегії підприємства на стадії впровадження та зростання життєвого циклу товару. Основні стратегії підприємства для стадії зростання і зрілості товару. Стратегії підприємства на стадії насичення ринку певним товаром. Стратегії для стадії спаду попиту на товар. Сценарій в опрацюванні моделі корпоративної стратегії.

Результати діагностики як основа визначення можливих стратегій розвитку

підприємства. Методичні підходи щодо формування стратегічних альтернатив розвитку підприємства. Стратегічні альтернативи. Ранжування стратегічних проблем підприємства. Сутність поняття “портфель”. Способи утворення портфелів. Критерії оцінки обраної стратегії..

Зміст функціональних та операційних стратегій, маркетингова та виробничі стратегії, стратегія фінансування, стратегія управління персоналом, підвищення якості та лідерства за витратами, стратегія оптимальних витрат.

Маркетингова стратегія. Виробнича стратегія. Стратегія фінансування, її значення. Стратегія управління персоналом. Стратегія матеріально-технічного забезпечення. Стратегія управління інноваційними проектами. Стратегії розвитку загального управління.

Провідна ідея концепції стратегічного управління у XXI ст. Чинники, що зумовлюють новий зміст концепції стратегічного управління. Основні сучасні напрями та принципи сучасного стратегічного управління. Становлення механізму стратегічного управління на підприємствах України. Проблеми стратегічного управління. Переваги стратегічного управління. Функції вищого керівництва при опрацюванні моделі стратегічної поведінки підприємства на ринку.

ОК 11. Стратегічний аналіз

Концептуальні засади. Сутність стратегічного аналізу. Місце стратегічного аналізу в системі управління економікою підприємства. Обґрунтованість та прогнозування результатів стратегічних рішень. Сутність стратегічних рішень. Відмінність стратегічних господарських рішень від поточних. Особливості стратегічних господарських рішень, їх види, ієрархія. Поняття стратегії. Методи стратегічного аналізу, їх сутність і характеристика. Цільові орієнтири в діяльності підприємства. Типи цілей, їх підпорядкованість. Роль місії та бачення в управлінні підприємством. Дерево цілей. Поняття горизонту цілей у стратегічному аналізі. Простір визначення цілей за П. Друкером. Вивчення середовища підприємства та значення його впливу для прогнозування майбутніх обсягів діяльності. Поняття середовища підприємства, його складові, характеристика окремих елементів. Методи вивчення середовища: метод “критичних точок”, PEST-аналіз, SWOT-аналіз. Сутність SWOT-аналізу, етапи складання стратегічного балансу. Види стратегій, що можуть бути розроблені на основі SWOT-аналізу. Прогнозування у стратегічному аналізі. Його призначення, функції, особливості та сфера застосування. Види прогнозів. Методи прогнозування: екстраполяція, методи експертних оцінок, моделювання, побудова сценаріїв. Інформаційна база стратегічного аналізу. Проблеми її формування. Види джерел інформації для стратегічного аналізу, типи систем збору інформації, системи обробки інформації.

Принципи проведення стратегічного аналізу діяльності підприємства. Підходи до стратегічного аналізу. Системний та діагностичний підходи у стратегічному аналізі результатів виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства. Поняття проблеми у стратегічному аналізі. Види

проблем у діяльності підприємства. Підходи до проведення стратегічного аналізу: “ланцюг цінностей” Портера, підхід Мак-Кінсі. Загальна характеристика підприємства (організації): характер діяльності, історія, обсяги діяльності та позиція в галузі, регіоні, форма власності, структура управління, розташування. Оцінка складових (підсистем) системи підприємства: оцінка фінансів організації, системи збуту продукції, виробничої підсистеми, характеристика інноваційної діяльності, оцінка трудових ресурсів (структура, управління, підбір, стимулювання праці, система комунікацій), система управління (структура організації та система прийняття рішень, організаційна культура), загальна ефективність. Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та їх значення для стратегічного аналізу. Показники загальної ефективності діяльності: темпи росту обсягів діяльності (виробництва), місце в галузі та репутація, покращення конкурентної позиції бізнесу, рівень витрат, рентабельність, продуктивність праці, стан та ефективність використання основних засобів, показники організаційно-технічного рівня. Поняття конкурентоспроможності, конкурентоспроможність фірми та продукції (товару). Поняття конкурентних переваг та джерела їх утворення. Характеристика стратегічної позиції підприємства в галузі на ринку. Визначення частки ринку підприємства. Індекс Херфіндала. Стратегічні карти конкурентів та аналіз за допомогою “позиційної карти конкурентів”. Методи визначення конкурентоспроможності. Метод ефективної конкуренції, рейтингових оцінок, експертний метод, багатовекторні порівняння. Аналіз конкурентних переваг, джерела та шляхи їх формування (за М. Портером).

Нормативно-правова база стратегічного аналізу. Національні та міжнародні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, що служать базою аналізу. Визначення видів діяльності. Визначення та види доходів підприємства (чистий дохід від реалізації, інші операційні доходи, фінансові та інші доходи). Нормативи в діяльності підприємства, їх види. Роль нормативів у прогнозуванні обсягів діяльності підприємства. Специфічні нормативні (базові) методи стратегічного аналізу: • ефект масштабу (крива досвіду), економічна сутність, значення для вибору та обґрунтування стратегії, особливості та обмеження застосування; • модель життєвого циклу: сутність, особливості та мета застосування у розробці економічної стратегії, етапи життєвого циклу, стратегії підприємств різних етапів життєвого циклу; • модель PIMS (“Вплив маркетингової стратегії на прибуток”), її результати, основні фактори, що визначають ефективність діяльності підприємства; • аналіз “розриву”, етапи, сфера застосування, заходи щодо заповнення “розриву” (“стратегічної прогалини”).

Поняття виробничої одиниці. Критерії виділення виробничих одиниць у стратегічні одиниці бізнесу (СОБ). Поняття СОБ, бізнес-одиниці (Business Unit). Стратегічні господарські центри. Центри відповідальності. Центри формування прибутків. Поняття портфеля підприємства (корпоративного портфеля). Призначення і сутність портфельного аналізу. Теоретичні передумови та інструменти проведення портфельного аналізу. Матриця Бостонської консалтингової групи (БКГ). Види стратегічних господарських

підрозділів за матрицею БКГ. Умова збалансованості портфеля підприємства. Рекомендації матриці БКГ. Переваги та недоліки матриці БКГ.

Види ресурсів. Стратегічні ресурси та стратегічний потенціал підприємства. Стратегічні ресурси підприємства як джерело утворення конкретних переваг. Схема взаємозв'язку виробничих ресурсів підприємства. Матеріально-сировинні ресурси. Аналіз забезпеченості ними, ефективності використання, стратегії забезпечення. Методи планування та аналізу. Розрахунок потреби у стратегічно важливих видах ресурсів. Оцінка відповідності наявних запасів потребам стратегії в зоні матеріально-сировинних ресурсів. Матриця “значущість ресурсу/доступність ресурсу”. Зв'язок ресурсних стратегій з функціональними та загальнокорпоративними. Аналіз рівня забезпеченості в зоні техніки та технології. Аналіз технічного потенціалу підприємства та його організаційнотехнічного рівня. Напрями аналізу. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. Завдання забезпечення трудовими ресурсами. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів та їх вплив на ефективність використання інших видів ресурсів. Аналіз рівня забезпеченості в зоні фінансових ресурсів. Стратегії забезпечення фінансовими ресурсами, джерела їх формування. Роль інформаційного потенціалу підприємства. Фактори ресурсозбереження, їх вплив на конкурентну позицію підприємства.

Економічна стратегія виробничої діяльності. Виробнича стратегія як складова системи прогнозування. Виробнича функція. Прогнозування обсягу виробництва і прибутку. Ринкова орієнтація у розробленні стратегії виробничої програми. Класифікація витрат виробництва. Поняття (сутність) та види витрат, класифікація витрат. Склад собівартості. Показники рівня витрат та собівартості. Правило зв'язку між граничними та середніми витратами. Оптимізація витрат виробництва в різних періодах діяльності підприємства. Прогнозування точки беззбитковості при одно- та багатопродуктовому виробництві. Використання економічних законів при обґрунтуванні стратегії виробництва: правило максимізації прибутку при орієнтації на витрати; умови мінімізації збитків в умовах падіння ціни на продукцію; закон спадної граничної продуктивності (спадної віддачі). Прогнозна оцінка витрат підприємства та обсяги використання виробничих ресурсів. Операційний (виробничий) важіль. Методика аналізу збутової та маркетингової діяльності. Канали реалізації та оцінка їх ефективності. Обґрунтування збутової стратегії.

Структура капіталу і ризик, їх взаємозв'язок і прогнозування. Підприємницький ризик і операційний важіль. Зв'язок величини прибутку і операційного важеля. Фінансовий ризик та структура капіталу. Джерела формування капіталу. Сфера застосування фінансового левериджу (важеля). Сутність ефекту фінансового важеля. Фінансовий важіль як критерій оптимізації структури капіталу. Інші критерії оптимізації структури капіталу: • величина прибутку на одну просту акцію (доходність на одну просту акцію); • показник середньозваженої вартості капіталу WACC. Розрахунок WACC (weighted average cost of capital). Приклади розрахунку. Політика формування оборотних активів підприємства. Різновиди політики: консервативна,

агресивна, компромісна. Вартість капіталу за джерелами його формування. Вартість власного та залученого капіталу.

Джерела аналізу, їх оцінка, перевірка достовірності та якості даних. Напрями аналізу. Стратегічний аналіз показників фінансової незалежності та стійкості підприємства. Коефіцієнти автономії, фінансової стійкості. Особливості методики аналізу. Стратегічний аналіз платоспроможності підприємства. Аналіз показників рентабельності. Групи показників рентабельності, їх сутність. Коефіцієнти валового, чистого, операційного прибутку. Аналіз структури та динаміки оборотних коштів. Прогнозування ймовірності банкрутства. Стратегічний аналіз показників фінансової звітності, їх значення в управлінні бізнесом.

Інвестиції, види інвестицій. Зміст та етапи стратегічного аналізу інвестиційної діяльності. Етапи аналізу та напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Критерії ефективності інвестиційних проектів. Врахування інфляції та ризику в стратегічній оцінці інвестиційної діяльності підприємства. Класифікація інвестицій за ступенем ризику. Методи аналізу та моделювання ризиків інвестиційної діяльності.

ОК 12. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану компанії

Методологічні принципи і логіка аналітичної роботи фінансової сфери підприємства. Предмет, об'єкт та суб'єкт фінансового аналізу. Види фінансового аналізу. Класифікація економічних показників, що використовуються у фінансовому аналізі. Методи, та прийоми фінансового аналізу. Схема побудови аналітичного процесу. Взаємозв'язок етапів та напрямів аналізу. Джерела інформації для проведення фінансового аналізу.

Комплекс і класифікація показників оцінки фінансового стану підприємства. Методологічна послідовність та порядок розрахунку її аналізу показників фінансового стану підприємства. Загальна оцінка майнового стану та капіталу підприємства. Узагальнена оцінка фінансового стану підприємства.

Сутність фінансової стійкості та стабільності підприємства. Основні фактори, що впливають на стійкість фінансового стану підприємства. Вплив структури активів і пасивів на характеристику фінансової стійкості підприємства. Оцінка впливу ефективності використання необоротних і оборотних активів на стійкість фінансового стану підприємства. Класифікація джерел коштів для аналізу фінансової стійкості підприємства. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості. Типи фінансової стійкості. Оцінка запасу фінансової стійкості підприємства.

Сутність ліквідності і платоспроможності та їх значення при оцінці фінансового стану підприємства. Зміст та послідовність аналізу ліквідності підприємства: основні стадії її оцінки. Класифікація активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою термінового погашення. Фактори, що впливають на пропорції груп поточних активів з різним ступенем ліквідності. Система показників ліквідності: методика їх розрахунку. Основні фактори, що впливають на підвищення ліквідності. Власний оборотний капітал -

абсолютний показник ліквідності та платоспроможності; основні етапи його аналізу. Зміст та основні напрямки здійснення аналізу платоспроможності підприємства. Система критеріїв оцінювання платоспроможності підприємства. Показники низької платоспроможності, можливості її відновлення. Показники довгострокової платоспроможності.

Поняття грошового потоку та його значення для фінансової діяльності підприємства. Стратегія управління грошовими потоками. Аналіз грошових коштів від основної діяльності підприємства. Аналіз грошових коштів від інвестиційної діяльності, підприємства. Аналіз руху грошових потоків за прямим і непрямим методами. Аналіз грошових потоків із застосуванням системи коефіцієнтів. Поняття чистого грошового потоку. Методика розрахунку необхідної фінансової потреби підприємства.

Поняття кредитоспроможності підприємства. Показники визначення кредитоспроможності. Фінансові коефіцієнти - ліквідності, автономії, платоспроможності, рентабельності. Етапи визначення кредитоспроможності: структурування кредиту. Рейтингова оцінка позичальника. Визначення класу позичальника Аналіз ефективності використання кредитів.

Визначення капіталу підприємства. Визначення суми власного капіталу. Складові власного капіталу. Визначення причин зміни власного капіталу. Аналіз показників руху капіталу. Аналіз позикового капіталу, його складові. Аналіз ефективності використання капіталу, як невід'ємної частини прийняття управлінських рішень. Задачі аналізу ділової активності підприємства. Якісні і кількісні показники ділової активності підприємства. Методика розрахунку і аналіз показників ділової активності підприємства. Аналіз стійкості економічного зростання. Зміст, завдання і напрямки аналізу інвестиційної діяльності підприємства. Вибір і обґрунтування інвестиційних проектів. Критерії оцінки інвестиційних проектів. Індекс рентабельності інвестицій. Норма рентабельності інвестицій. Аналіз фінансових інвестицій.

Завдання і принципи фінансового прогнозування. Методи прогнозування фінансового стану підприємства. Прогноз фінансового стану: річний, квартальний, місячний. Прогнозування руху грошових коштів і балансового плану підприємства. Прогнозування структури капіталу та грошових потоків. Прогнозування складових елементів основної діяльності підприємства.

Проведення діагностики можливого банкрутства. Причини банкрутства підприємства. Методи прогнозування можливості банкрутства. Характеристика показників та методів неплатоспроможності підприємства. Фінансові джерела санації підприємства. Сутність понять «прибуток» і «рентабельність» та їх значення для оцінки результатів діяльності підприємства. Показники прибутку та рентабельності у фінансовому аналізі. Аналіз динаміки фінансових результатів підприємства. Оцінка показників рентабельності. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.

Сутність діагностики бізнес-процесів, її мета та завдання. Планування діагностичних заходів. Складові діагностики бізнес-процесів. Зовнішні та внутрішні консультанти проведення діагностики бізнеспроцесів. Сутність та структура стратегічного та оперативного планування. Поняття та роль

стратегічного та оперативного управління в діяльності підприємства. Система прийняття рішень на підприємстві. Механізм оцінки ефективності стратегічного та оперативного планування на підприємстві.

Визначення, мета та завдання фінансового аналізу. Джерела інформації для проведення фінансового аналізу підприємства та їх особливості. Методи визначення фінансового стану підприємства. Система показників та коефіцієнтів, а також алгоритми їх розрахунку. Аналіз та прогнозування трендів. Факторний та кореляційний аналіз. Сутність, структура та особливості формування виробничо-технологічної системи підприємства. Методологічні основи оцінки стану та ефективності функціонування виробничо-технологічної системи підприємства. Підходи до визначення рівня технологічного забезпечення підприємства. Показники стану та ефективності використання виробничих засобів підприємства. Оцінка виробничого потенціалу підприємства.

Поняття та структура маркетингової та логістичної систем підприємства. Товарна політика підприємства. Ціноутворення та цінова політика. Види логістичних систем. Характеристика основних методів логістики. Основні показники логістики. Методи оцінки ефективності маркетингової та логістичної систем підприємства. Механізм аналізу маркетингової та логістичної систем підприємства. Визначення рівня маркетингового та логістичного потенціалу підприємства. Суть, принципи та методи побудови системи управління персоналом. Визначення ефективності управління персоналом. Аналіз системи мотивації на підприємстві. Оцінка якісного складу робочої сили. Розрахунок показників продуктивності праці. Визначення показників руху робочої сили. Аналіз інноваційного потенціалу працівників підприємства.

Суть та особливості визначення резервів підприємства на основі бізнесдіагностики. Заходи та напрями з підвищення ефективності діяльності підприємства. Особливості визначення ринкових позицій та перспектив підприємства на основі діагностики бізнес-процесів. Суть та особливості визначення резервів підприємства на основі бізнесдіагностики. Заходи та напрями з підвищення ефективності діяльності підприємства. Особливості визначення ринкових позицій та перспектив підприємства на основі діагностики бізнес-процесів.

Сутність понять «прогноз» та «прогнозування». Принципи процесу прогнозування. Об'єкти та суб'єкти економічного прогнозування фінансового стану підприємства. Інформаційна база економічного прогнозування розвитку підприємства. Характеристика пошукових та нормативних прогнозів.

Сутність та види прогнозів. Класифікація прогнозів за різними класифікаційними ознаками. Стратегічні та поточні прогнози. Особливості та методи середньострокового та довгострокового прогнозування. Характеристика спеціальних методів фінансового прогнозування. Якісні (експертні) методи: методи індивідуальних оцінок (метод інтерв'ю; аналітичний; метод написання сценарію; методи колективних експертних оцінок: метод «комісій»; метод «колективної генерації ідей», метод «Дельфі», матричний метод. Кількісні (статистичні) методи: екстраполяції і моделювання. Методи моделювання:

структурного моделювання; сітьового моделювання; матричного моделювання.

Критерії оцінювання комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом

Оцінювання рівня якості підготовки магістра з економіки здійснюють члени Екзаменаційної комісії на основі встановлених правил, принципів, критеріїв, системи і шкали оцінювання (Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка» № 7 від 23.02.2015 р., Положення «Про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка» № 7 від 23.02.2015 р.).

Об'єктом оцінювання якості підготовки магістра є сукупність знань, умінь і навичок, набутої системи компетенцій магістра з економіки, відтворених у процесі виконання комплексних кваліфікаційних завдань та виконання і захисту магістерської роботи.

Оцінювання рівня якості підготовки магістра з економіки здійснюється членами Екзаменаційної комісії на основі принципів об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності та компетентнісного підходу з урахуванням набутої системи інтегральних, універсальних і спеціальних професійних компетентностей.

Результати оцінювання рівня якості підготовки магістра з економіки повинні довести, що здобувач вищої освіти:

– має концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та практичної діяльності, включаючи основи знань сучасних досягнень науки у сфері професійної діяльності;

– вміє розв'язувати складні та непередбачувані завдання і проблеми з предмета професійної діяльності, що вимагає самостійного збирання та інтерпретації інформації, вибору методів та засобів вирішення, застосування інноваційних підходів.

Рівень якості підготовки магістра визначається з використанням комплексної системи оцінювання: поєднання національної системи («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «Е», «FX»), системи оцінювання вищого навчального закладу (за 100-баловою шкалою).

Критерії оцінювання рівня якості підготовки магістра використовуються диференційовано залежно від форм і методів діагностики.

Підсумкова оцінка на комплексному кваліфікаційному екзамен за фахом є сумарною оцінкою за кожний з етапів (80% за відповіді на питання білету і

20% за тестування чотирьох тестів білету). Таким чином кожне питання білету оцінюється в 40 балів, а кожен тест вагою 5 балів. Загальні критерії оцінювання відповідей на питання білету: понад 90% правильних відповідей – «відмінно»; 74-89% правильних відповідей – «добре»; 60-73% правильних відповідей – «задовільно»; менше 60% правильних відповідей – «незадовільно».

Загальне оцінювання якості підготовки магістра за результатами комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом здобувачами вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 051 «Економіка» відповідають національній та ECTS шкалі оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок присвоєння кваліфікації

За результатами успішного складання комплексного кваліфікаційного екзамену за фахом та захисту магістерської роботи Екзаменаційна комісія приймає рішення про присвоєння кваліфікації магістра економіки, економіста, професіонала з управління розвитком бізнесу і про видачу випускнику диплома державного зразка.

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

1. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посіб. / за ред. К .Ф. Ковальчука. К.: «Центр навчальної літератури», 2019. 328 с.

2. Андрушків Б. М. Проблеми теорії і практики менеджменту. Навч.-метод. посібник. / Б. М. Андрушків, О. І. Вівчар та ін. Тернопіль : Вид-во ТзОВ «Терно-Граф», 2019. 312 с.
3. Анін В. І. Менеджмент і маркетинг: Конспект лекцій. К. : КиМУ, 2018. 400 с.
4. Бардась А. В. Менеджмент [Текст]: Навчальний посібник / А. В. Бардась, М. В. Бойченко, А. В. Дудник. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2017. 381 с.
5. Березін О. В. Стратегія підприємства : навч. посіб. / О. В. Березін, М. Г. Безпарточний. К. : Ліра-К, 2010. 224 с.
6. Бурик А.Ф. Планування діяльності підприємства: навч. посіб./ Бурик А.Ф., Світовий О.М., Мачушенко О.Г. та інші. К.: «Центр навчальної літератури», 2017. 260 с.
7. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : навч. посібник / В.О. Василенко. К. : ЦУЛ, 2016. 504 с.
8. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації: Навчальний посібник [для студ. екон. спец. вузів] / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шкапова. К. : «КОНДОР», 2019. 654 с.
9. Гавва В. Н. Потенціал підприємства: формування та оцінка / В. Н. Гавва, Е. А. Божко. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 221 с.
10. Галушка З. І. Стратегічний менеджмент : навчально-методичний посібник / З. І. Галушка, І. Ф. Комарницький. Чернівці : ЧНУ Рута, 2016. 247 с.
11. Герасименко Т. О. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / Герасименко Т. О., Мазуренко О. М. ; Львів. комерц. акад. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2014. 318 с.
12. Грибик І.І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2014. 428 с.
13. Довгань Л. Є. Стратегічне управління: навчальний посібник / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. К. : Центр навчальної літератури, 2014. 440 с.
14. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих. К. : Центр навчальної літератури, 2016. 362 с.
15. Економіка та управління інноваційною діяльністю : навч. посібник / ред.: П. Г. Перерва, М. І. Погорелов, С. А. Мехович; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2011. 630 с.
16. Економічна енциклопедія: у 3 т. / редкол.: С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. – К. : Вид. центр «Академія», 2013. Т.1. 864 с.
17. Економічний аналіз : навч. посіб. / Н. В. Мішеніна, Г. А. Мішеніна, І. Є. Ярова ; М-во освіти і науки України, Сум. держ. ун-т. Суми : Сум. держ. ун-т, 2014. 305 с.
18. Економічний аналіз: навч. посіб. / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та ін.; за ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.
19. Єршова Н. Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум: навч. посіб. Львів: «Магнолія-2006», 2017. 312 с.

20. Іванюта С.М. Антикризове управління : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2017. 288 с.
21. Ігнатєва І. А. Стратегічний менеджмент : підручник К. : Каравела, 2013. 480 с.
22. Ілляшенко Н.С. Організаційно-економічні засади інноваційного маркетингу промислових підприємств: монографія. Суми : Сумський державний університет, 2011. 192 с.
23. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. За ред. П. П. Микитюка. Тернопіль: ПП "Принтер Інформ", 2015. 224 с.
24. Кашук К.М. Вплив провайдингу інновацій на формування інноваційної інфраструктури аграрних підприємств URL : http://www.nbu.gov.ua/PORTAL/Chem Biol/nppdaa/econ/2011_3_1/135.pdf.
25. Керівництво організацією : навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, Н.Т. Мала, О.Г. Мельник, І.С. Проник. Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка», 2018. 244 с.
26. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент: навчальний посібник. К. : Знання, 2016. 366 с.
27. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г.,Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
28. Клівець П. Г. Стратегія підприємства: навч. посіб. К. : Академвидав, 2017. 320 с.
29. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: навч. пос. 3-тє вид., оновл. і доп. Львів : Новий Світ2000, 2017. 324 с.
30. Колісник М.К., Степура О.С., Єремєєв О.С., Пономарьова Т.Ю. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : навч. посібник. К. : Кондор, 2017. 272 с.
31. Конспект лекцій з дисципліни «Планування та контроль на підприємстві» для студентів спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства». Укладач Тімченко О. Л. Харків: 2017. 70 с.
32. Корецький М. Х. Стратегічне управління : навч. посіб. / М. Х. Корецький, А. О. Дегтяр, О. І. Дацій. К. : ЦУЛ, 2017. 240 с.
33. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник. К. : Знання, КОО, 2000. 378 с.
34. Костенко Т. Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства. навч. посібник / Т. Д. Костенко, Є. О. Підгора, В. С. Рижиков та інш. видання 2-ге перероблене та доповнене. К. : Центр навчальної літератури, 2015. 400 с.
35. Круш П. В. Оцінка бізнесу / П. В. Круш, С. В. Поліщук. К. : Центр навчальної літератури, 2014. 264 с.
36. Кулакова С.Ю., Міняйленко І.В. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства». Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2015. 214с.
37. Мельник Ю.М. Маркетингові інструменти антикризового управління підприємством / Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2019. С. 505-516.

38. Микитюк П.П. Інвестиційно-інноваційний менеджмент: Навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.]. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр "Економічна думка ТНЕУ". 2015. 452 с.
39. Мізюк Б. М. Стратегічне управління : навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Львів : Магнолія Плюс, 2016. 392 с.
40. Міщенко А. П. Стратегічне управління: навчальний посібник. К. : ЦНЛ, 2014. 336 с.
41. Мулик Т. О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 288 с.
42. Оцінка потенціалу підприємства: конспект лекцій / укладачі: Є.В. Мішенін, О.М. Дутченко, Т.О. Семененко. Суми : Сумський державний університет, 2017. 113 с.
43. Пеліхов Є. Ф. Економіка сучасного підприємства: навч.- метод і практ. посіб. / Є. Ф. Пеліхов, О. А. Іванова, О. М. Сумець. К. : «Хай-Тек Прес», 2008. 344 с.
44. Писаренко В.В., Багорка М.О. Стратегічний маркетинг. навчальний посібник Дніпро: Пороги, 2020. 240 с.
45. Підприємництво: інноваційна діяльність, маркетинг, логістичні процеси, облік та оподаткування : підручник / Р. Фортмюллер [та ін.]; ред. О. І. Савченко; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків : ТОВ «Планета-принт», 2016. 600 с.
46. Планування і контроль на підприємстві : навч.-метод. комплекс з навч. дисципліни для студ. четвертого курсу освітній ступінь: бакалавр / уклад.: М.В. Газуда, О.В. Мошак Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2018. 62 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/20691>.
47. Планування і контроль на підприємстві : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 051 «Економіка» першого (бакалаврського) рівня / уклад. Г. О. Селезньова, Л. В. Запашук. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 105 с.
48. Планування і контроль на підприємстві [Текст] : метод. вказ. до вивч. дисц. для студентів ступеня «бакалавр» / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі ; С.В. Волошина, Л.Д. Костакова, Д.Р. Калініченко. Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2018. 83 с.
49. Планування і контроль на підприємстві. Методичні вказівки до практичних занять для студентів за напрямом підготовки для студентів за спеціальністю 051 «Економіка» спеціалізації «Економіка підприємства» денної форм навчання./ Хоменко І.О., Поленкова М.В., Бабаченко Л.В. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 30 с.
50. Посохов І. М. Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій : монографія. Харків : ПВПІ «СЛОВО», 2014. 499 с.
51. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль : Економічна думка, 2016. 390 с.
52. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент: Підручник. К.: Знання, 2011. 423 с.

53. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : підручник. К. : Знання, 2010. 550 с.
54. Стадник В.П., Терещенко І.М. Планування діяльності підприємств: навч. пос. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. 224 с.
55. Таранюк Л. М. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник. Суми : Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2016. 278 с.
56. Управління інноваційним розвитком підприємства: Монографія / [Федоренко В. Г., Федулова Л. І., Безус П. І., Федоренко С. В., Сотнікова О. В., Пінчук Ю. Б., Федоренко М. С., Палиця С. В.]; за заг. ред. В. Г. Федоренка, Л. І. Федулової. К. : ТОВ «ДКС центр», 2014. 346 с.
57. Управління інноваційною діяльністю. Основи інноваційного менеджменту. Магістерський курс. (розділ «Провайдинг інновацій») Ілляшенко С.М., Божкова В.В. та інші. URL : https://pidru4niki.com/73250/investuvannya/upravlinnya_innovatsiynoyu_diyalnistyu_osnovi_innovatsiynogo_menedzhmentu
58. Череп А. В. Інноваційний менеджмент : підручник / А. В. Череп, Т. В. Пуліна, О. Г. Череп. К. : Кондор, 2014. 452 с.
59. Шкарлет С. М., Ільчук В. П. Інноваційний розвиток підприємства. Підручник (тема 4-5). Чернігів. 2015. URL : https://pidruchniki.com/85836/ekonomika/innovatsiyniy_rozvitok_pidpriyemstva
60. Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / А. М. Штангрет, В. В. Шляхетко, О. Б. Волович. К. : Знання, 2012. 374 с.
61. Штангрет А.М., Копилюк О.І. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. К. : Знання, 2017. 335 с.

Законодавча база

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Законодавство України / Сайт Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua>.
3. Кодекс законів про працю України. – К. : КМА, 2011. – 112 с.
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. ДСТУ 3008:2015 «Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення». Чинний від 01.07.2017. URL : <https://iepor.org.ua/rules/rules-dstu-3008-2015.html>.
3. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” №784–XIV від 30 червня 1999 року. URL : rada.kiev.ua.

4. Міністерство фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua/>.
5. Міністерство соціальної політики України. URL : <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index/>.
6. Національний інститут стратегічних досліджень: URL : <http://www.niss.gov.ua/>.
7. [Офіційний веб-портал Верховної Ради України](http://www.rada.gov.ua/). URL : <http://www.rada.gov.ua/>.
7. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL : <http://sfs.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Рахункової плати України. URL : <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/>.
9. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України. URL : <http://www.dkrp.gov.ua/>.
10. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку, економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL : <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA/>.
11. Офіційний сайт Статистики Євростату. URL : <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
12. Урядовий портал. URL : <http://www.kmu.gov.ua/>.